

Семінарське заняття.

Тема 5. Роль батьків у впровадженні інклюзивної освіти.

Питання для обговорення:

1. Роль сім'ї в процесі інтегрування дитини з особливими освітніми потребами в соціокультурне середовище.
2. Батьки як члени навчальних команд.
3. Роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини.
4. Налагодження стосунків з педагогами та персоналом школи. Батьки як активні учасники життя своїх дітей.

Ключові поняття: інтеграція, соціальне середовище, навчальні команди, оцінювання досягнень.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати теоретичний матеріал.
2. Підготувати інформацію та оформити її в презентації або інфографіці на теми:
  - ❖ *Громадські батьківські організації та їх роль у впровадженні інклюзивної освіти.*
  - ❖ *Волонтерство та адвокатство батьків.*
3. Пройти тестування з теми.

Література, інтернет-ресурси:

1. Демченко І.І. Основи інклюзивної освіти: навчальний посібник – Умань: «Візаві», 2013. – 150 с.
2. Основи інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А. А. – К.: «А.С.К.», 2012. – 308 с
3. Бойко В. О. Інклюзивна освіта: до питання визначення поняття та особливостей її запровадження / В. О. Бойко // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – № 4. – С. 7-11.
4. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл : посіб. / [Тоні Бут]; пер. з англ. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 190 с.
5. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук. – К.: Науковий світ, 2010. – С. 44-63.

Важлива роль у процесі соціального інтегрування дитини з порушеннями психофізичного розвитку відводиться сім'ї, яка є одним із основних чинників забезпечення її залучення до системи суспільних відносин. Особливості сім'ї, її активність у процесі розвитку й освіти дитини визначає її психофізичний і соціокультурний статус в майбутньому, рівень реабілітаційного та соціально-інтеграційного потенціалу, міру готовності до інклюзивного навчання в загальноосвітньому навчальному закладі. Сучасна сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку поряд з традиційними функціями має виконувати і низку специфічних, у зв'язку з наявністю у дитини порушення розвитку (абілітаційно-реабілітаційну, корекційну, компенсаторну). Провідними функціями сім'ї є: відтворююча, виховна, господарсько-побутова:

1. Функція відтворення пов'язана з необхідністю існування людини як біологічного виду. В багатьох країнах Європи, і в Україні також, ця функція переживає кризу: зменшилась кількість шлюбів, знизилась народжуваність, поглиблюється процес старіння населення. Все це зумовило демографічну кризу в Україні.

2. Функція виховання засвідчує, як відбувається процес виховання, які пріоритети йому надаються. Але в часи змін у суспільстві саме сім'я стає механізмом моральної, психологічної підтримки людини. Збереження сімейних традицій – ось що стає головним у періоди історичних випробувань. Саме в сім'ї з'являються та акумулюються родинні цінності, формується історична самосвідомість людини, її гордість за свою родину, свій народ, віра в його майбутнє. В сім'ї закладаються основи виховання та формування майбутньої особистості, через неї передаються нащадкам духовні надбання, життєвий досвід, трудові навички, національний менталітет.

3. Господарсько-побутова функція безпосередньо пов'язана з попередньою. Зі створенням сім'ї у подружжя виникають зобов'язання одне перед одним, їхніми дітьми. Насамперед це пов'язано зі спільною трудовою діяльністю у сім'ї. Саме в сім'ї всі починають вчитися відповідальності, й обов'язок кожного члена – виконувати певну роботу.

Спільне ведення домашнього господарства й економічне забезпечення сім'ї в сучасних умовах обумовлене зміною ролей, які відіграють у ній жінки. Дедалі частіше саме вони перебирають на себе функції годувальника. Особливо – в сім'ях, які виховують дитину з порушенням психофізичного розвитку.

Досліджувачі проблем сімейних стосунків відзначають, що теперішній соціально-економічний стан в державі призвів до:

– кризи сім'ї, що спровокувало відчуження між батьками й дітьми;

– втрати традицій народної педагогіки;

– низького рівня загальнопедагогічних знань батьків;

– неповаги й недовіри батьків і педагогів один до одного тощо.

Сім'я, як соціальний інститут, перебуває у стані гострої кризи, що, звичайно, негативно впливає на виконання нею основних функцій, тобто на її життєздатність: матеріально-економічне забезпечення, житлово-побутові умови тощо. Це, відповідно, створює певний морально-психологічний клімат, який впливає на духовність сім'ї, виховання дітей, організацію вільного часу членів родини.

Особливої уваги потребують сім'ї, які мають дітей з порушеннями психофізичного розвитку, оскільки саме в таких родинах спостерігаються зміни на соціальному, психологічному та соматичному рівнях. Наявні у дитини психофізичні порушення призводять до змін у всій сімейній системі. Реалізація батьками виховної функції виявляється утрудненою і потребує допомоги та підтримки з боку різних фахівців медичного та психолого-педагогічного профілю. Спостерігаються і проблеми родинного виховання. Сучасна сім'я дитини з порушеннями психофізичного розвитку недостатньо підготовлена, аби виступати в якості дієвого фактора її соціального інтегрування.

Основними причинами такої ситуації є:

– низький економічний статус багатьох сімей;

– брак дієвої підтримки з боку держави (в т.ч. просвітницької);

– часто негативне соціальне ставлення.

Родина, які виховують дітей з особливі потреби, належить до групи ризику. Відомо, що кількість психічних (невротично й психосоматичних) розладів у сім'ях з дітьми, котрі мають порушення розвитку, вище вдвічі, ніж у родинах, що не мають дітей з інвалідністю. Ці та інші чинники призводять до того, що самі батьки в багатьох випадках створюють перешкоди у реабілітації своїх дітей. Але й у тому випадку, коли батьки займають більш конструктивну позицію, вони відчувають емоційне перевантаження й мають потребу в особливих знаннях про проблеми здоров'я та розвитку своєї дитини.

Сім'я в процесі виховання, соціального інтегрування дитини з особливими потребами стикається з багатьма труднощами. Це і відсутність психолого-педагогічного супроводу, необхідного медичного лікування, реабілітаційної допомоги дітям тощо. Часом найближчі для дитини люди самі перебувають у стані хронічного

стресу, зумовленого недугою дитини, обставинами лікування, виховання, навчання, професійного становлення своєї особливої дитини. Все це ускладнює соціальну інтеграцію дитини з особливими потребами в середовище її однолітків. Інклюзія має сприяти залученню батьків до вирішення цих проблем, а батьки, відповідно, мають навчатися співробітництву задля максимально комфортного процесу виховання та навчання дитини з особливими потребами.

Батьки – важливі учасники навчальних команд своїх дітей. Вони найкраще знають їхні сильні та слабкі сторони, здібності, нахили й особливості розвитку, і саме тому можуть підтримувати їх найефективніше. Їхня постійна участь у шкільному житті може значно покращити успіхи дитини. Важливо, аби батьки брали участь у прийнятті рішень щодо освіти своєї дитини. Саме вони можуть надавати важливу інформацію для планування, впровадження й адаптації програми для найкращого задоволення постійно змінних потреб своєї дитини.

Батьки можуть також збагатити навчальний досвід своєї дитини через залучення до громадського життя. Це можна робити через місцеві організації й програми, через батьківські чи дитячі групи. Часом не завадять неформальні зустрічі з багатодітними сім'ями, волонтерами, друзями, сусідами, громадою загалом.

Діти з порушеннями психофізичного розвитку потребують спеціальних умов навчання, які відповідають їхнім освітнім потребам. Для встановлення потреб у навчанні вчителі зазвичай застосовують чимало неформальних методів:

- *бесіди з дитиною;*
- *спостереження за роботою у класі;*
- *аналіз виконання класних завдань;*
- *проведення перевірки з окремих предметів;*
- *проведення тестових перевірок тощо.*

Однак в інклюзивній освіті особливе значення має співпраця з батьками, бесіди з ними, починаючи з перших кроків навчання, залучення їх до навчально-виховного процесу як повноправних партнерів-педагогів своєї дитини.

Формуванню компетентного батьківства приділяється значна увага у сучасних зарубіжних та вітчизняних дослідженнях.

Батьківська компетентність – поняття, яке нині широко використовується в психолого-педагогічній практиці.

Зарубіжні та вітчизняні дослідники цього феномена підкреслюють його інтегративну природу, яка виявляється в поєднанні усвідомленні розуміння, відчуттів та дій батьків.

Сучасна дитиноцентристська освітня парадигма передбачає переформатування традиційної практики взаємодії з сім'єю в руслі залучення батьків до навчально-виховного процесу. Партнерські стосунки в *тріаді* «батьки – педагог – дитина» є основою батьківської компетентності, формування якої потребує розроблення нового змісту корекційно-розвивальної педагогічної діяльності. Скеровують корекційно-розвиткову педагогічну діяльність в системі інклюзивної освіти зазвичай спеціальні шкільні психолого-медико-педагогічні консультації, до яких можуть входити вчителі зі спеціальною освітою, фахівці в окремих галузях чи звичайні шкільні вчителі, котрі мають спеціальні знання, досвід роботи з дітьми, котрі мають труднощі в навчанні. Батьки – повноправні члени таких постійно діючих консультацій.

Важливою є роль батьків в оцінюванні розвитку своєї дитини. Перед проведенням психолого-педагогічного, мовленнєвого тесту чи тесту оцінки інтелекту слід отримати свідому письмову згоду батьків. Свідомо згода означає, що батьки чітко розуміють процедуру, на яку дають дозвіл.

Батьки мають право відмовитися від будь-якого пропонованого оцінювання. В такому разі шкільне керівництво має задокументувати підстави цієї відмови і вказати, що буде зроблено для вирішення ситуації, яка склалася.

Направлення школою дитини на спеціалізоване оцінювання не обов'язково свідчить про особливі умови для неї. Це може свідчити лише про те, що в дитини існують ті чи інші проблеми в навчанні, особливі освітні потреби саме у певний період часу, і вона може потребувати спеціальної, незначної підтримки.

Оцінювання може знадобитися в будь-який момент навчання дитини. А для тих дітей, хто справді має особливі освітні потреби, така завчасна ідентифікація та втручання є оптимальним підходом. Однак особливі потреби можуть залишатися все життя і змінюватися залежно від оточення, розвитку, застосовуваних до дитини стратегій та багатьох інших факторів.

Для проведення оцінювання інтелектуального, соціального, емоційного, фізичного, сенсорного, комунікативного та поведінкового розвитку дитини можна використати різноманітні способи оцінювання, скажімо, в одній сфері чи в різних їх поєднаннях, залежно від потреб дитини.

Оцінювання має три основні завдання:

- виявити, чи має дитина особливі освітні потреби;
- встановити сильні та слабкі сторони дитини;

– встановити відповідну програму та допомогу, які б задовольнили особливі потреби дитини.

Є кілька шляхів залучення батьків до процесу оцінювання. Батьки можуть збирати інформацію, яка буде корисною для процесу оцінювання: медичні довідки, інформацію про нещодавні зміни в поведінці та спостереження за навчальними потребами дитини тощо. Подекуди використовують спеціальні форми, які мають заповнювати батьки. У цих бланках міститься інформація саме від них. Наприклад, батьків можуть попросити оцінити певні характеристики дитини за десятибальною шкалою або вказати на головні сильні та слабкі сторони дитини.

Після закінчення оцінювання та збору додаткової інформації педагоги мають призначити зустріч з батьками для обговорення результатів, рекомендацій і залучення до прийняття рішення.

Першим кроком для усвідомлення ролі батьків у навчальній команді є розгляд можливостей їх участі в навчальному процесі дитини та його підтримки. У разі занепокоєння щодо навчання дитини класний керівник, зазвичай, запрошує на першу зустріч батьків та психолого-медико-педагогічну консультацію, шкільну навчальну команду.

Завдання батьків – мати інформацію та бути відповідальним членом навчальної команди дитини:

- брати участь у прийнятті рішень, які впливають на освіту дитини;
- надавати письмовий свідомий дозвіл на проведення будь-якого спеціального оцінювання;
- мати повну інформацію про освітні програми, що існують у школі та районі;
- надавати важливу інформацію, яка може вплинути на навчання та поведінку дитини у школі;
- отримувати від учителів, керівників та інших спеціалістів інформацію про навчання й успішність дитини;
- мати доступ до інформації про навчання дитини у школі, включаючи результати спеціального оцінювання та звіти;
- отримувати консультації перед залученням дитини до інклюзивного навчання;
- регулярно отримувати звіти про успіхи дитини впродовж навчального року;
- надавати письмовий дозвіл на будь-які додаткові послуги, яких може потребувати дитина;
- отримувати консультації й надавати свідомий письмовий дозвіл на затвердження індивідуального плану розвитку (ІПР) для дитини;

➤ оскаржувати рішення, які не найкращим чином задовольнятимуть навчальні потреби дитини й працювати з командою над пошуком кращих рішень.

Один із ключових моментів забезпечення ефективності навчальної команди «дім-школа-дитячий садок» – налагодження позитивних робочих стосунків з педагогами дитини, яка навчається в інклюзивному середовищі, та персоналом закладу освіти. Найкращий варіант для цього – знайомство з педагогами на початку навчання дитини у школі та налагодження постійної комунікації з ними. Батькам необхідно виділити час, аби прийти до класу перед початком занять чи після їх закінчення та познайомитися з учителем.

Потрібно максимально використовувати можливості батьківських зборів та індивідуальних бесід для співпраці й обміну інформацією. Діти більше поважають учителів і шкільний персонал, коли усвідомлюють, що батьки схвалюють і підтримують їхні зусилля.

У навчальних командах учителі виконують кілька важливих ролей. Це:

– залучення батьків (за необхідності – учнів) та інших професіоналів до розробки, впровадження, моніторингу й оцінки ІПР (індивідуальної програми розвитку) учнів;

– оцінювання успішності учнів та надання відповідей батькам, а за необхідності – учням упродовж усього навчального року;

– необхідне оновлення ІПР;

– надання асистентам учителів вказівок щодо ролей та відповідальності у процесі навчання.

***

Одним із аспектів роботи в команді є постійне повідомлення вчителів важливої інформації, яка може впливати на навчання дитини з особливими освітніми потребами. Обмін інформацією позитивно впливає на навчання дитини, оскільки це дає змогу вчителям вирішувати низку проблем у навчальному процесі.

Такі відомості можуть охоплювати:

- важливу медичну інформацію;
- успішні навчальні та поведінкові техніки, які батьки застосовують вдома;

- зміни в сім'ї (такі як смерть родичів, розлучення, безробіття, загибель домашньої тваринки), що можуть спричинити негативну емоційну реакцію;

- минулий навчальний досвід дитини;

- намічені цілі для дитини, над досягненням яких батьки працюють вдома.

Для деяких учнів з особливими потребами може бути корисною індивідуальна робота з ментором. *Ментор* це дорослий або учень, який зобов'язується постійно працювати з дитиною протягом певного періоду (зазвичай від однієї до трьох годин на тиждень). Ментори, які працюють з дитиною надають допомогу під час навчання дитини у школі і діють під керівництвом учителів. Вони особливо опікуються академічними успіхами учня та його соціальним розвитком, знайомлять дитину з новими ситуаціями та виступають рольовою моделлю. Зазвичай менторами стають волонтери, котрих часто залучають, навчають та підтримують громадські асоціації. Ментори можуть бути неформальними членами навчальної команди.

* * *

Діти з особливими потребами та їхні сім'ї можуть отримувати різноманітні послуги від соціальних служб. Залежно від потреб дитини, це може бути допомога психолога, лікаря, психіатра, соціальних працівників, спеціалістів з поведінки та інших професіоналів. Учасники цієї навчальної команди можуть допомагати в задоволенні різноманітних соціально-емоційних потреб та вирішенні проблем зі здоров'ям.

* * *

Батьки можуть по-різному брати участь у житті шкільної громади (від залучення до шкільних засідань до волонтерської діяльності у школі).

Рішення про форму співпраці необхідно обирати залежно від здібностей, інтересів, потреб сім'ї, виду робіт та ін. Участь батьків у шкільних нарадах або робота в шкільних комітетах може дати інформацію про навчальну діяльність, допомогти налагодити стосунки з іншими батьками та персоналом школи, а також сприяти забезпеченню якісної освіти для всіх дітей. На шкільних нарадах виробляються спільні пропозиції керівництву щодо освітніх питань: політики, пріоритетів програм, бюджету, особливих потреб, шкільного клімату та планування заходів.

* * *

Для деяких батьків робота волонтером у школі може бути безпосереднім способом демонстрації своїм дітям, що вони цінують освіту й підтримують роботу вчителів і шкільного персоналу. А це, відповідно, покращить ставлення всіх дітей до навчання. Батьки-волонтери також можуть стати переконливими прихильниками шкільної та громадської освіти, створювати важливі зв'язки з ширшою громадою.

Волонтери можуть:

- ✓ ділитися набутим досвідом з окремих галузей, напрямів, умінь, сфер інтересів або звичаїв;
- ✓ сам на сам працювати з дитиною, яка має освітні проблеми з окремих предметів, наприклад, читання;
- ✓ бути ментором дитини;
- ✓ виконувати адміністративну роботу вдома - готувати матеріали або телефонувати іншим батькам, щоб повідомити про заплановану подорож або подію;
- ✓ допомагати у шкільній бібліотеці;
- ✓ під керівництвом учителя допомагати в класі.

Батьки найкраще знають сильні сторони, індивідуальність, труднощі та успіхи своєї дитини. Вони супроводжують її протягом усього часу навчання. Тож природно вони є адвокатами своїх дітей. А найкращі адвокати здатні підтримувати позитивні робочі стосунки й знаходити взаємовигідні варіанти вирішення проблем. У них чітке й реалістичне бачення майбутнього своїх дітей, вони здатні донести його до інших людей.

Застосовувані батьками навички адвокації стануть міцною основою, на якій дитина будуватиме навички обстоювання власних інтересів. Під час свого зростання, від молодшої школи через старшу і аж до входження в громаду, вони перебиратимуть на себе цю відповідальність.

Дорослі люди з особливими потребами, які успішно закінчили навчання і результативно долають щоденні перешкоди, часто вдячні своїм батькам за те, що вони постійно залучалися до процесу їхньої освіти.

Необхідно бути ефективним батьком-адвокатом:

- ❖ Адвокатство це тривалий процес. Кожен здобутий досвід покращує навички комунікації та співпраці.
- ❖ Необхідна постійна й тривала робота у цьому напрямі, оскільки потреби дитини з часом змінюватимуться.¹³⁶
- ❖ Співпрацюючи з учителями та іншими батьками, шукаючи підтримки всередині сім'ї та отримуючи допомогу від

громадських організацій, вони знаходять взаємовигідні для всіх сторін рішення.

Правила батьківського адвокатства:

– Будуйте й розробляйте коротко- та довгострокові плани для дитини. Чітко визначте їх для себе, щоб могли переконливо донести до інших.

– Очікуйте ввічливості й поваги від шкільного персоналу. Зазвичай результативне залучення батьків – ключова цінність системи освіти.

– Поважайте людей, котрі працюють від імені вашої дитини.

– Усвідомлюйте свої обмеження, а за необхідності шукайте допомоги. Якщо ви попросите, вам зможуть допомогти.

– Не втрачайте почуття гумору.

– Будьте спокійними. Інколи для пошуку необхідної вам інформації шляхом проб і помилок потрібно буде витратити багато часу.

– Слухайте інших та зважайте на їхні перспективи - це важливо для формування взаєморозуміння та добрих стосунків.

– Відзначайте успіхи вашої дитини.

– Визнавайте й радійте своїм досягненням та їх позитивному впливу на навчання, емоційне та соціальне життя вашої дитини.

* * *

Чітка й постійна комунікація - ключ до успіху навчальної команди. Необхідно забезпечити чіткість висловлювань та ефективність поширення інформації серед усіх членів навчальної команди. Батьки можуть чути незрозумілі для них терміни. Для забезпечення ефективної комунікації всі учасники команди мають розуміти мову один одного і слід подбати про розуміння всіма учасниками команди термінології, понять, визначень, аббревіатур тощо.

* * *

Часто батьки беруть із собою на засідання навчальної команди людину, яка теж надає їм допомогу. Це може бути член сім'ї, товариш, інший учитель чи працівник соціальної служби, які знають дитину. Такий помічник може відвідувати ці зустрічі, аби вести нотатки для сім'ї. Проте в інших випадках він може розумітися на особливостях навчання й ставити ґрунтовні запитання. Якщо батьки відчують, що такий помічник буде корисним, то мають потурбуватися про це заздалегідь: повідомити про свої плани представникам школи, щоб вони

підготували додаткові копії документів, робоче місце й чітко розуміли роль цієї людини на зустрічі.¹³⁷

***

Часто на батьків покладається завдання зі збору й підготовки важливої інформації: документів, звітів, списків та інших даних щодо освіти своїх дітей. Батьки можуть отримувати значний обсяг інформації під час зустрічей й розмов з учителями та членами групи, а також проводячи власні дослідження. Спочатку підготовка таких записів забиратиме певний час, але згодом вони можуть виявитися дуже корисними.

Для надання ефективної підтримки своїй дитині батькам можуть знадобитися такі нотатки:

- дані про народження, включаючи копію свідоцтва про народження та будь-яку важливу інформацію про перебіг вагітності й пологів;

- дати важливих подій розвитку: перше слово, перший крок та ін.;

- записи про щеплення, номер картки в лікарні тощо;

- записи про звернення по медичну допомогу, зокрема, огляди, лікування та операції;

- історія звернень до лікарів, дані про призначені медичні препарати, побічні ефекти, дози та мету застосування;

- список педіатрів і лікарів, котрі ставили діагнози й спостерігали за перебігом лікування - їх імена, спеціальності, номери телефонів та адреси;

- список інших спеціалістів, наприклад, логопедів, психологів, спеціалістів з освітньої медицини;

- звіти про перебіг розвитку;

- індивідуалізовані навчальні плани;

- оцінки за навчання, стандартизовані тести та адаптації/приспосовування;

- номери телефонів школи, імена й посади контактних осіб;

- дані про транспортне забезпечення школи - номери автобусів, маршрути, контактні особи;

- листування зі школою;

- нотатки зі зборів;

- список людей громади, котрі можуть надати допомогу – їх імена, назви організацій та контактні номери;

- інформація, щодо спеціальних потреб вашої дитини або можливих залучень чи стратегій.

У батьків є право переглядати інформацію щодо своїх дітей, яка зберігається у школі. Якщо батькам це потрібно, необхідно заздалегідь зателефонувати до школи й призначити зустріч у зручний час. Директору слід призначити людину, котра б відповіла на запитання батьків, допомогла пояснити наявні звіти чи іншу інформацію щодо дитини, яка зберігається у справі. Якщо батьки мають бажання зробити для себе копію окремих документів зі справи, необхідний дозвіл директора у письмовій формі.

Коли батьки вже зібрали основну інформацію, то далі треба тільки оновлювати її. Після отримання нових документів – одразу ж додавати її до масиву інформації.

Поради щодо впорядкування інформації:

- Батькам потрібно вирішити, як зберігати інформацію. Необхідно завести товсту папку-скорозшивач, папку з файлами чи будь-яку іншу зручну для себе систему.

- Зберігати інформацію у хронологічному порядку з найсвіжішими даними зверху, оскільки вони будуть потрібні найчастіше.

- Виділяти дати кольором (маркером) – так зручніше шукати.

- Використовувати клейкі закладки для позначення документів, потрібних постійно, або тих, які необхідно перевірити чи внести зміни.

- На окремому аркуші на початку папки запишіть контактні дані важливих людей.

* * *

Існує чимало способів домашньої допомоги дитині, яка навчається в інклюзивному середовищі: обговорення шкільних подій, допомога у виробленні та тренуванні нових навичок, обговорення навчальних дисциплін та шкільних досягнень.

При цьому батьки дають зрозуміти дитині, що їм важливо чути про її навчальні здобутки, радощі й труднощі. Батьки мають запитувати свою дитину про друзів, що вона робить на перервах, про успіхи під час виконання спеціальних завдань тощо. Необхідно цікавитися також планами на завтра та майбутніми подіями.

Коли батьки говорять з дитиною про здобутий навчальний досвід, то визнають її старання, витрачені зусилля, досягнення. Це дасть їм змогу визначити поточні потреби й розпочати створювати стратегії, щоб допомогти своїй дитині саме у цих сферах. Стратегії залежатимуть від її здібностей та потреб.

Для деяких сімей достатньою формою комунікації зі школою будуть записи у щоденнику. Батьки та вчителі можуть обговорити найкращий формат співпраці та щодня записувати до щоденника, що дитина робила, нагадування чи запитання, а також хороші новини. Таким чином і батьки, і шкільний персонал поінформовані про все, що відбувається щодня. Цю інформацію можна використати під час розмови з дитиною, попрацювати над уроками та з'ясувати інші труднощі. Ефективність щоденника залежить від постійного його використання як учителями, так і батьками.

Під час тренування відповідей, мовленнєвих навичок, читання або перевірки слів батьки можуть бути для дитини слухачами. За допомогою простих ігор або карток можна покращити базові навички – виконання математичних дій, запис слів по буквах, впізнавання нових зображень чи слів зі словника.

Знаючи, які завдання поставлено дитині, батьки зможуть допомогти їй підготуватися до їх виконання. Крім обговорення цього завдання з дитиною, батьки ще можуть проконсультуватися з учителем – часто у школі до щоденника записують майбутні події, дні контрольних робіт і наступні заплановані шкільні заходи.

* * *

Батьки мають знати, над якими навичками та поняттями дитина працюватиме протягом навчального року. Є щорічні програми для кожного класу, в яких визначаються теми та навички для кожного предмета, їх можна отримати в школі – запитати вчителів або завуча.

Якщо учні навчаються за спеціальними програмами, то специфічні поняття та навички, над якими вони працюватимуть протягом навчального року, викладено в ІПР учня. Послідовність тем можна обговорити з учителем. Знаючи, що вивчатиме дитина, батьки зможуть більше уваги приділяти цим темам вдома, аби вдосконалювати нові навички, краще засвоювати інформацію.

* * *

Соціальні служби можуть надавати широку підтримку й інформацію. Існує чимало некомерційних організацій, основне завдання яких – підтримка сімей, де є діти з особливими потребами. Багато з цих організацій пропонують програми для батьків та дітей, іншу допомогу – від бібліотек, постійних зустрічей, інформаційних заходів до різноманітних консультацій.

* * *

Батьки мають знати, що потрібно шукати підтримки не лише в школі, а й у ширшій громаді. Можна отримати поради, інформацію та допомогу від інших людей, різних організацій і спілок, соціальних служб у громаді. Такі зв'язки нівелюють відчуття ізоляції й надають можливість ділитися своїми знаннями й досвідом з іншими.

Неабияке джерело підтримки – інші батьки дітей з особливими потребами. Від них можна отримати підбадьорення й співчуття, інформацію про ресурси, про стратегії боротьби зі щоденними труднощами.

Педагог, учитель, вихователь – довірена особа суспільства, якій вона довіряє найдорожче і найцінніше – дітей, свою надію, своє майбутнє. Доля дітей у руках педагога, в його небайдужому серці, він має бути джерелом радісного пізнавального й морального зростання своїх вихованців.

Завдання суспільства на новому рівні свого розвитку і полягає в тому, щоб створити оптимальні умови й ефективні програми для фізичного, психічного та соціального розвитку особистості, пам'ятаючи, що це – «важкий майданчик» для сходження, злету суспільства на більш високий рівень соціально-економічного розвитку